

Вергун М.А.,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Київська обл., Україна

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІО-ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У ХХ століття з'явився новий вид безпеки – соціо-гуманітарна безпека. Її суть полягає у захищеності людини від життєво важливих загроз – як на фізичному рівні, рівні виживання, так і на екзистенційному - рівні її ідентичності, «самостійності». Соціо-гуманітарна безпека – це теорія та практика забезпечення захищеності самої людини, вона сприяє оптимізації взаємин людей з державою, суспільством, групами.

У доповіді Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) 1994 року було зафіксовано концептуальне зрушення у розумінні безпеки, яке відбулося після закінчення Холодної війни: концепція безпеки надто довго тлумачилася виключно як захищеність території від зовнішньої агресії, як захищеність національних інтересів держави, як захищеність глобального суспільства від загрози ядерної війни. Документи ПРООН дали імпульс теоретичним дослідженням феномену соціо-гуманітарної безпеки [1].

ЄС через свою нормативну природу, засновану на принципах лібералізму, був одним із перших акторів світової політики, які почали реалізовувати концепцію соціо-гуманітарної безпеки у своїй зовнішній та внутрішній рамці.

Соціо-гуманітарна безпека в країнах ЄС розглядається з точки зору забезпечення прав та свобод людини, забезпечення основних соціальних засад життя людини.

Проаналізуємо концепт «соціо-гуманітарна безпека» у загальній політиці безпеки та оборони ЄС. Підхід ЄС до безпеки змінювався під впливом складних процесів, що відбуваються у світовій політиці. Європейський Союз прагнув реагувати на процеси та результати швидких змін у соціально-політичних та економічних процесах. Справді загальна зовнішня політика та безпекова політика ЄС, квінтесенцією якої стала «Загальна безпекова і оборонна політика» [2], переважно була розроблена на

початку 1990-х років. Це збігається зі зміною на порядку денному міжнародної безпеки та появою поняття соціо-гуманітарної безпеки.

За допомогою Загальної безпекової і оборонної політики Євросоюз прагне сприяти та підтримувати стабільність – не тільки за його межами, але й також у відповідь на зовнішні загрози та вразливості, які можуть проникнути через кордони ЄС. Одним із суттєвих змін у безпековій політиці ЄС були зусилля щодо включення вимірювання соціо-гуманітарної безпеки до загальної політики безпеки та оборони. Коли Амстердамський договір набув чинності в 1998 році, таким питанням, як надання притулку, міграція та прикордонне управління, приділялася велика увага в урядовому порядку денному ЄС.

Події 11 вересня у США стали ключовою ланкою у формуванні тісної взаємодії поліції та служби зовнішніх дій ЄС. Контртерористичні заходи вживалися державами-членами для виявлення терористичних мереж та проведення арештів з метою захисту громадян як усередині, так і поза територіальними кордонами Європейського Союзу.

Значною мірою внаслідок вищезгаданих змін відбулося збільшення кількості внутрішніх для ЄС оперативних заходів, пов'язаних із прикордонним контролем, імміграцією, боротьбою з тероризмом та організованою злочинністю [3].

Інструменти, які донедавна завжди були у застосуванні для загальної безпекової і оборонної політики ЄС, тепер також використовуються для захисту внутрішньої безпеки. Наприклад, Розвідувальний та ситуаційний центр Європейського Союзу, який спочатку був створений для спостереження та ведення спільними питаннями зовнішньої та безпекової політики, такими як зброя масового знищення, ядерне нерозповсюдження та терористична діяльність за межами ЄС [4]. Основна його діяльність - протидія тероризму - включаючи збір та обмін розвідувальними даними серед національних поліцейських сил про осіб, які, ймовірно, є частиною організацій насильницької радикалізації та терористичної діяльності, та організованої злочинності в європейських містах. У ширшому значенні він виявляє загрози соціальної згуртованості у європейських суспільствах.

Розглядаючи діалектику внутрішньо-зовнішнього аспекту безпеки ЄС, ми стали свідками потенційної дилеми Загальної безпекової і оборонної політики ЄС. Вона полягає в тому, як найкраще забезпечити безпеку і яку роль ЄС слід

відіграти у цьому відношенні. Питання полягає в тому, чи слід Європейському Союзу, який активно прагне закрити і захистити свої кордони - дотримуватися цього шляху або сприяти безпеці, яка більше концентрується на підвищенні ролі ЄС у забезпеченні мирного будівництва, підтримки миру та аналогічної допомоги за кордоном у рамках основ зовнішньої політики та безпекової політики ЄС. Щоб вирішити цю дилему ЄС, необхідно повністю інтегрувати концепцію соціо-гуманітарної безпеки в загальний підхід до безпеки.

Враховуючи наведене основними складовими соціо-гуманітарної безпеки в ЄС є:

1. Економічна безпека. Вона диктує необхідність забезпечення гідного рівня життя для кожної людини, а також її захищеність від таких структурних проблем, як безробіття, у тому числі часткове (особливо серед молоді), бідність і тривалі економічні кризи.

2. Продовольча безпека. Проблема полягає не у відсутності продуктів харчування, а в їх неправильному розподілу. Це передбачає адресну допомогу особам, які потребують таку допомогу.

3. Санітарно-гігієнічна безпека. Зокрема, у світі існують великі райони, де немає питної води. У промислово розвинених країнах акцент робиться на ракових захворюваннях. Постулюється, що найбільше схильними до загроз для здоров'я є бідні люди, особливо діти.

4. Екологічна безпека. Вона означає забезпечення сприятливого для проживання людини природного середовища, його захищеність від деградації місцевих та глобальних екосистем. Йдеться про забруднення ґрунту і повітря, вирубку лісів, стихійні лиха та ін.

5. Особиста безпека. Даний вид безпеки спрямований на забезпечення захищеності людини від фізичного насильства, від кого б воно не виходило - від своєї держави, інших держав чи інших груп осіб.

6. Суспільна безпека. Вона має на увазі неабияку роль сім'ї, благодійних організацій, етнічних та расових груп у забезпеченні безпеки.

7. Політична безпека. Вона стосується захисту основних прав людини як громадян держави та ліквідації бар'єрів на шляху їх реалізації (політичні репресії з боку держави, систематичні тортури, зникнення тощо).

Таким чином, соціо-гуманітарна безпека в країнах ЄС спрямована на забезпечення безпекового середовища для людини, яка мешкає на території Союзу або за його межами (коли надаються певні види допомог іншим країнам) та надає можливість професійно, творчо, культурно розвиватися, не піддаватися дискримінації.

Список використаних джерел:

1. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. URL: https://nmetau.edu.ua/file/konspekt_staliy_rozvitok_suspilstva.pdf
2. Європейська політика безпеки та оборони: стратегічні аспекти співпраці України з ЄС – визначення напрямів та формату. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/november/2.htm>
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. 2008. Vol. 51.
4. Oakes M. Common European Security and Defence Policy: A Progress Report; International affairs and defence section. House of commons library. Research paper 00/84. 31 october 2000. 60 p.